

Batsheva Dagan

Spojrzenie

*Mówiłam po polsku bezbłędnie,
bez śladu żydowskiego akcentu,
miałam bogaty zasób słów*

*Zielone są moje oczy,
odcień skóry jasny,
nos prosty, gładkie włosy.*

*Co mnie zdradziło?
Spojrzenie!
Trwogi w oczach nie mogłam ukryć,
ani smutku,
którego wcześniej nie znalazłam.*

*Czułam się zagrożona,
narażona na cierpienie.*

*To był smutek,
wypełniony trwogą o życie:
przed nadchodzącymi wydarzeniami,
przed przyszłością.*

Do tych, co zwlekają z pytaniem

*Pytajcie dziś,
bo dzisiaj
jest dniem
wczorajszym jutra.*

*Pytajcie dziś,
bo jutro
odkryjecie nagle,
że jest już za późno!*

*Pytajcie dziś,
bo dzisiaj
są jeszcze świadkowie!*

*Pytajcie dziś,
bo jutro będzie to tylko
literatura, elaborat,
przydługa interpretacja.*

*Czego brak będzie,
kiedy przyjdzie jutro?
Spojrzeń
i reakcji - głosem
lub wyrazem twarzy -
na każde pytanie.
Pytajcie jeszcze,
pytajcie znów
teraz jest na to czas,
dzień wczorajszy już nie wróci.*

Batsheva Dagan urodziła się w 1925 r. w Łodzi jako Izabella Rubinstein. Gdy Niemcy wkroczyli do jej rodzinnego miasta, uciekła z rodzicami i dwoma siostrami do Radomia. Podczas pobytu w getcie radomskim działała aktywnie w tajnej organizacji młodzieżowej „Hashomer Hazair”. Z polecenia tej organizacji jeździła do getta warszawskiego, skąd szmuglowała do Radomia gazetkę podziemną „Pod prąd”. W 1942 roku udało jej się zbiec z getta radomskiego. Zaopatrzona w fałszywe „aryjskie” polskie dokumenty Batsheva Dagan przyjechała do Niemiec jako robotnik przymusowy. W Schwerinie była służącą w domu dyrektora Sądu Okręgowego Studemunda. Po kilku miesiącach Gestapo aresztowało ją i 25 maja 1943 roku została deportowana do obozu koncentracyjnego Auschwitz-Birkenau. Cudem uniknęła selekcji do komory gazowej. Pracowała w różnych komandach, m.in. wyrzucała odchody fizjologiczne chorych w „rewirze”, bloku szpitalnym, a w komando Kanada „Effektenkammer” sortowała rzeczy przybyłych do obozu i zamordowanych w komorach gazowych.

Podczas ewakuacji obozu koncentracyjnego Auschwitz-Birkenau w styczniu 1945 roku Batsheva Dagan wraz z innymi więźniarkami została przetransportowana do Ravensbrück a następnie do obozu w Malchow, gdzie zajmowała się robieniem wycieraczek ze starych kawałków materiałów. Wyzwolona 2 maja 1945 r. przez armię brytyjską, wyemigrowała najpierw do Belgii, a stamtąd, dzięki pomocy Paula Kornweiza, żołnierza armii brytyjskiej, do Palestyny, dzisiejszego Izraela. W styczniu 1946 roku wyszła za mąż za Paula i wspólnie przybrali nazwisko Dagan, hebrajskie słowo znaczące „Korn” – „żyto”. Po dwunastu latach wspólnego życia mąż jej zmarł na zawał serca. Młoda wdowa pozostała z dwoma synami w wieku pięciu lat i czterech miesięcy. W tym czasie pracowała jako przedszkolanka, a jednocześnie ukończyła studium psychologii. Jako psycholog zajmowała się dziećmi nadpobudliwymi i upośledzonymi. Ponadto opracowała metodę psychologiczno-pedagogiczną pomagającą przekazać dzieciom i młodzieży wiedzę o Shoah. Batsheva Dagan do dziś towarzyszy grupom młodzieżowym zwiedzającym obozy koncentracyjne, kształci na ten temat nauczycieli i psychologów. Wykłada gościnnie na wyższych uczelniach w USA, Europie i w Izraelu, gdzie pracuje przede wszystkim w miejscu pamięci narodowej Yad Vashem.

W swojej twórczości pisarskiej Batsheva Dagan stała się pionierką w przekazywaniu dzieciom wiedzy o Holocauście. Jej pierwsza książka *Co się wydarzyło podczas Shoah? Historia dla dzieci, które chcą wiedzieć* ukazała się w Izraelu w 1991 roku. Rok później opublikowała opowiadanie *Chica – piesek w getcie*. W roku 2001 ukazała się książka pt. *Gdyby gwiazdy umiały mówić*. Autorka opowiada w niej historię swojej kuzynki w Auschwitz, której udało się uratować przed śmiercią swoje dzieci. Pierwszy zbiór wierszy Batshevy Dagan pt. *Błogosławiona bądź wyobraźnio – bądź przeklęta* ukazał się drukiem po hebrajsku w 1997 roku. Batsheva Dagan mówi w nim o swoich doświadczeniach w obozach koncentracyjnych.

zestawiła: Agata Méhes-Paluszek